

třebitelského vztahu k věcem“, jejich ne-
úměrné zveličování a zejména to, „aby
vlastnické vztahy ke spotřebním věcem
byly odtrhovány od typů vlastnických
vztahů k výrobním prostředkům, a tedy
od výrobních poměrů mezi lidmi dané
společnosti“ (320). Racionálnější forma
využívání spotřebních předmětů je nutná,
a racionalita zdůrazňována v této práci,
je podřizována základním společenským
procesům podmiňujícím socialistický roz-
voj a na něm založený socialistický život-
ní způsob.

Uvedená studie je více než „kritikou“
buržoazní sociologie a zejména jejich kon-
cepce na kvality života, styl života nebo
„volného času“ – je skutečně vhodně
označena jako „různoběžky života“ –
v těchto „různoběžkách“ se neustále roz-
cházejí tendence společenského pohybu,
síly kapitalismu a socialismu. Různoběžky
života to nejsou jenom rozdílné a rozpor-
né teorie, počínaje růstovými teoriemi W.
Rostowa, Galbraithovými úvahami o spo-
lečnosti hojnosti nebo Aronovými disputa-
mi na téma tzv. industriální společnosti
a marxismu-leninismu, – ale rozdílné ob-
jektivně probíhající procesy odrážející
konflikt dvou soustav, dvou rozdílných
stylů života – kapitalismu a socialismu.

Právě proto práce, že nechce být je-
nom objektivistickým popisem tohoto kon-
fliktu, ale „angažovaným příspěvkem
v zápasu o socialistický životní způsob,
zasluhuje větší pozornost než běžná aka-
demická nebo spekulativní studie. „Nový
život“ – říkají B. Filipcová a J. Filipec –
„nečeká na člověka v ‚království nebes-
kém‘, ani mu nemůže být dán zhůry,
jako dar, není na prodej, ani zadarmo.
Vskutku nový a vpravdě lidský, socia-
listický způsob života vzniká výhradně
jako dílo pracujících mas“ (347). Potře-
ba teoretické analýzy, interpretací toho,
co nového a zdravého v socialistické spo-
lečnosti vzniká, jako i ochrana toho no-
vého – to je samozřejmě i úkol všech
humanistů, co v zápasu kapitalismu a
socialismu, stojí na straně pokrokových
sil, tj. sil socialismu. „Různoběžky ži-

vota“ je teoreticky podnětnou studií při-
spívající významnou měrou k sebepoznání
socialistické společnosti a jejich reálných
tvůrců.

Martin Marušíak

**Kolektiv autorů: Socialistický způsob ži-
vota, Nakladatelstvo Pravda, Bratislava
1974, s. 169. Uspořádal RSDr. Alexander
Houska**

Jde o sborník statí osmi slovenských auto-
rů opatřený úvodem pořadatele. Sborník
je určen na pomoc ekonomické propa-
gandě a agitaci. Je tedy určen poměrně
širší veřejnosti a netvoří nějaký vědecký
soubor statí jen pro odborné zájemce. Je
však napsán autory, o nichž je známo,
že se téměř všichni pravidelně a někteří
již delší dobu zabývají otázkami socia-
listického způsobu života. Předkládají
tedy širší veřejnosti výsledky vědecké a
teoretické práce, která je součástí plánů
práce vědeckovýzkumných pracovišť. Již
z obsahu je zřejmé, že sborník má urči-
tou pevnou koncepci a že pořadatelé šlo
o to, aby byly zastoupeny statí, které by,
ukázaly nejdůležitější problémy a souvis-
losti. Uspořádání sborníku je řešeno tak,
že začínají statí, jež mají charakter po-
jmové a kategoriální analýzy, a pak ná-
sledují příspěvky, které jsou konkretizací
základního pojetí. Ty se zabývají socia-
listickým způsobem života v souvislostech
s jinými bezprostředně působícími oblast-
mi a jevy. F. Hronský se snaží v úvodní
a teoreticky pojaté statí vymezit podsta-
tu socialistického způsobu života a jeho
funkcí ve vývoji vyspělé socialistické spo-
lečnosti. E. Magdolen pojednává o cestách
a nástrojích cílevědomého působení socia-
listické společnosti na formování způsobu
života. M. Hronský analyzuje změny prá-
ce a jejich vliv na utváření socialistic-
kého způsobu života, L. Pisca uvádí so-
cialistický způsob života do souvislosti se
sociálními jistotami a sociálním plánová-
ním. L. Kozár zkoumá některé problémy
aplikace socialistického způsobu života
v současné praxi řídicích orgánů. I. Grí-
ger věnuje svou statí vlivu životního pro-
středí na utváření socialistického způsobu

života. R. Roško píše o některých otázkách třídního obsahu socialistického způsobu života. T. Ollík ve své závěrečné stati rozebírá podíl kultury na formování socialistického způsobu života.

Zjevnou předností sborníku je právě výběr autorů. Většina z nich dokazuje, že se problematikou zabývají kvalifikovaně delší dobu a že již mají vypracovanou jistou základní koncepci a základní pojmy. To se projevuje zejména v prvních dvou státech, ale i další příspěvky svědčí o jisté jednotící koncepci a o snaze o komplexní přístup k náročné a rozvětvené problematice. F. Hronský se ve své první stati zabývá nejdříve podmínkami, které umožňují a přímo si vynucují rozpracování problematiky socialistického způsobu života. Uvádí dosaženou vysokou úroveň spotřeby a životní úrovně, postupující VTR, komplexní integraci zemí RVHP a třídní rozdělení světa a odraz tohoto rozdělení ve vnitřních poměrech jednotlivých zemí. Problémy socialistického způsobu života dělí do dvou skupin. Jedna z nich zahrnuje utváření objektivních materiálních podmínek socialistického způsobu života a druhá komunistickou výchovu pracujících, výchovnou a ideologickou práci. Výchovná a ideologická práce je tím více nutná, čím více rostou spotřebitelské možnosti a jak se také projevují tlaky ke konzumnímu pojetí života. Velmi důležité je ve stati F. Hronského vymezení způsobu života v souvislosti s kategorií činnosti a potřeb. Obecně pak definuje životní způsob jako souhrn životních forem, projevů a činností, jimiž lidé uspokojují své potřeby. Následuje pak přehled druhů činností a jejich klasifikace. Velkou pozornost věnuje autor první stati i třídnímu charakteru způsobu života i vylíčení etap došavadního vývoje socialistického způsobu života. E. Magdolen se ve svém příspěvku zaměřuje na zkoumání cest a nástrojů cílevědomého působení socialistické společnosti na formování způsobu života. Uvádí hlavní podmínky a faktory, jež ovlivňují proces tvorby socialistického způsobu života. Velkou pozornost věnuje economic-

kým nástrojům a faktorům. Neopomíná však ani nástroje mimoekonomické, například regulaci využívání volného času i morální faktory, jakož i funkce školské a kulturní politiky, umění. V závěru si všímá i činnosti podniků a národních výborů při utváření způsobu života. F. Hronský se především zabývá změnami v charakteru práce a jejich vlivem na utváření socialistického způsobu života. Jeho stať je napsána se znalostí věcí, dává dobrý přehled, je však nutno říci, že podobné solidní přehledy jsme četli již jinde. L. Pisca se zaměřuje na souvislosti sociálních jistot a sociálního plánování se socialistickým způsobem života. V zajímavé úvaze se snaží definovat a vymežit pojem sociálních jistot a v přehledu, o němž sám říká, že je příliš stručný, mluví o sociálním plánování. Zajímavá je stať L. Kozára o problémech aplikace socialistického způsobu života v praxi řídicích orgánů. O těchto souvislostech se u nás zatím mnoho nepsalo, a tak samo zařazení problematiky je přínosem. Cenný je i další příspěvek o vlivu životního prostředí na utváření socialistického způsobu života. Problematika životního prostředí, jeho tvorby a ochrany se začíná stále výrazněji objevovat v publikacích. Právem ji autor této stati uvedl do souvislosti se socialistickým způsobem života, protože stav, úroveň i ochrana životního prostředí významnou měrou ovlivňuje způsob života a navíc je životní prostředí onou oblastí, v níž se projevují podstatné rozdíly v přístupu kapitalistických a socialistických zemí.

R. Roško se ve své podnětné stati zamýšlí nad některými negativními jevy, jež narušují v socialismu rozvíjení socialistického způsobu života. Jde zejména o maloměstáctví, projevy spekulace a podnikavosti, o formy využívání a zneužívání vy-možeností socialismu pro omezené a maloměstácké osobní cíle. I když Roško trochu zmateně řeší vztah mezi individuálním a obecným způsobem života, jsou jeho úvahy o způsobech maloměstáckého využívání a zneužívání socialismu a jeho vymožeností vysoce podnětné. Jeho stať patří

k těm, které se neomezují na přehled a systematizaci známého, nýbrž se snaží o zaostření pozornosti teorie na jevy, které v praxi dobře známe a na něž si mnohdy jen stěžíjeme. Teoretická analýza podmínek a předpokladů negativních jevů za socialismu spjatých s maloměšťáctvím, s jeho podnikavostí a spekulacemi je nezbytná pro boj s těmito jevy.

T. Ollík v posledním článku rozebírá podíl kultury na formování socialistického způsobu života. Z jeho stati zaujmou části, jež zdůrazňují aktivizující roli kultury, formování aktivních postojů a přístupů lidí, pasáže, jež ukazují nebezpečí a lehkovážnost přecenění automatismu ve vytváření nového způsobu života. Zajímavé jsou i úvahy o napodobování bývalých vládnoucích tříd ve způsobu života a o vlivu náboženství.

Recenzovaný sborník je určen především pro potřeby ekonomické propagandy a agitace. Tak zní i název edice, v níž vyšel. Nadhrozené a řešené problémy však rozhodně nelze omezit na rámec ekonomie. Vždyť jde o problematiku, které nutně vyžaduje interdisciplinární přístup a autoři sborníku nejsou všichni jen ekonomicky orientováni. Navíc je jejich sborník výsledkem studijního úsilí, které trvá již delší dobu a je součástí plánu vědeckovýzkumné práce. I když jde o populární výklad, jsou dotčeny i metodologické a teoretické problémy i analýza kategorií. V těchto souvislostech považují za zvláště podnětný příspěvek F. Hronského, i když by bylo možné z jiného hlediska, jak nasvědčují zvláště sovětské diskuse, namítnout, že pojetí životního způsobu příliš jednoznačně váže na pojem potřeb a činností. Z dalších statí lze zvláště ocenit statí E. Magdolena, I. Grígera a R. Roška. Ostatní mají také solidní úroveň, přece jen však místy opakují věci známé odjinud, nebo podávají jen přehled problémů a přístupů bez hlubšího zaměření. Je to jistě podmíněno rozsahem statí i záměrným popularizujícím zaměřením. Jako celek však sborník velmi dobře reprezentuje slovenské autory, kteří se zabývají problematikou socialistického

životního způsobu a jistě již je vhodnou a hledanou pomůckou pro všechny, kteří se zajímají o otázky, jež souvisejí s rozvíjením socialistického životního způsobu v naší zemi. I pro zájemce – odborníky je sborník jistým, byť ne úplným a vyčerpávajícím přehledem o základních přístupech a řešeních, k nimž se dopracovali slovenští autoři při rozpracování teoretických, metodologických i aplikačních problémů, jež se vynořují při zkoumání socialistického způsobu života.

Eduard Urbánek

Vývoj způsobu života v souvislosti s perspektivním rozvojem společnosti (Interní edice Ústavu pro filozofii a sociologii ČSAV, 1973)

Recenzovat publikace vydané pouze pro vnitřní potřebu nějaké instituce nebývá zvykem. Budiž nám však dovoleno udělat výjimku, neboť i když tato studie nebude přístupná širokému okruhu čtenářů, přece o ní chceme alespoň informovat; je totiž pozoruhodná a úzce souvisí s tématem sborníku.

Studie Vývoj způsobu života v souvislosti s perspektivním vývojem společnosti byla zpracována pracovní skupinou při Ústavu pro filozofii a sociologii ČSAV ve spojitosti s prognózováním československé společnosti do roku 1990 a jako reakce na stále rostoucí význam formování socialistického způsobu života, zdůrazňovaný ve stranických i státních dokumentech všech socialistických zemí. Vychází se v ní z pojetí způsobu života jako kvalitativního komplexu společenských potřeb lidí, způsobů jejich utváření a uspokojování. Jeho základní determinanta je charakter společenskoekonomické formace, materiální životní podmínky a ekonomické postavení jednotlivých tříd a skupin – se změnou společenskoekonomického řádu jsou spojeny hluboké přeměny i ve způsobu života.

Vývoj československé společnosti v příštích desetiletích charakterizují autoři jako budování rozvinuté socialistické společ-